

OVER TYROMYCES TEPHROLEUCUS

J. Geesink

Javastraat 17
Den Helder

Over het algemeen geven Polyporen bij het determineren niet veel moeilijkheden, het genus *Tyromyces* echter geeft ze bij enige soorten wél. Het gaat allemaal nog wel goed tot men er op naaldhout een aantreft, die niet bitter smaakt. Volgens Jahn (4: 42) is dit *Tyromyces lacteus* (Fr.) Murrill forma *tephroleucus* (Fr.), volgens Bourdot & Galzin (1: 540) een ondersoort van *Leptoporus lacteus* (Fr.) Quél. en volgens Donk een echte soort (2: 150). Deze drie verschillende opvattingen in bovengenoemde veel gebruikte literatuur bewijzen, dat er iets aan de hand moet zijn omdat er tussen *T. lacteus* en *T. tephroleucus* duidelijke verschillen -ook door de amateur- te konstateren zijn. De sporen van de eerste zijn iets breder dan die van de tweede, de kleur is lichter en *T. lacteus* groeit altijd op loofhout (vooral eik en berk).

26 Dec. 1973 trof ik op een dennestompje in de Staatsbossen bij Diever (Dr.) een grijs-zwart gezoneerd, mild smakende *Tyromyces*-soort aan, zo uitbundig uitgevoerd dat ik me zelfs afvroeg of het wel *T. tephroleucus* kon zijn; de bovenzijde was duidelijk waarneembaar harig en de poriënlaag liep af, wat ik nog niet eerder bij deze soort had gezien (fig. 1). Volgens Dr. Jahn was mijn vondst zonder twijfel *T. tephroleucus*, al week de hoedhuid van de gebruikelijke structuur af. Hij maakte mij tevens attent op een publikatie van Lowe & Lombard (6), waarin zij de verwarring om *T. lacteus* oplossen en gaf mij ook nog een determineersleutel tot de soorten uit dit groepje van *Tyromyces*. Maar voordat ik deze tabel voor de lezer vertaal, zal hij eerst toch iets van de achtergrond moeten weten.

Welnu, Lowe & Lombard werden in de U.S.A. gekonfronteerd met een onaangenaam-bitter (stiptisch) smakende *Tyromyces*-soort van naald- en loofhout, die niet de ellipsoïdische sporen van *T. stipticus* had en met de gebruikelijke opvattingen niet te determineren was. Het bleek hun, dat Fries in 1821 een soort, die met de hunne overeenkwam, als *Polyporus lacteus* had beschreven, met de toevoeging, dat hij stiptisch smaakte. Later heeft Fries in 1836, 1838 en 1874 op deze soort gelijkende fungi eveneens als *P. lacteus* beschreven maar de smaakaanduiding weggelaten. Donk heeft hen op dit spoor gezet. Na diepgaand onderzoek kwamen de twee Amerikanen tot de slotsom, dat hun onbekende *Tyromyces* de *P. lacteus* van Fries uit 1821 moest zijn. Omdat deze soort in

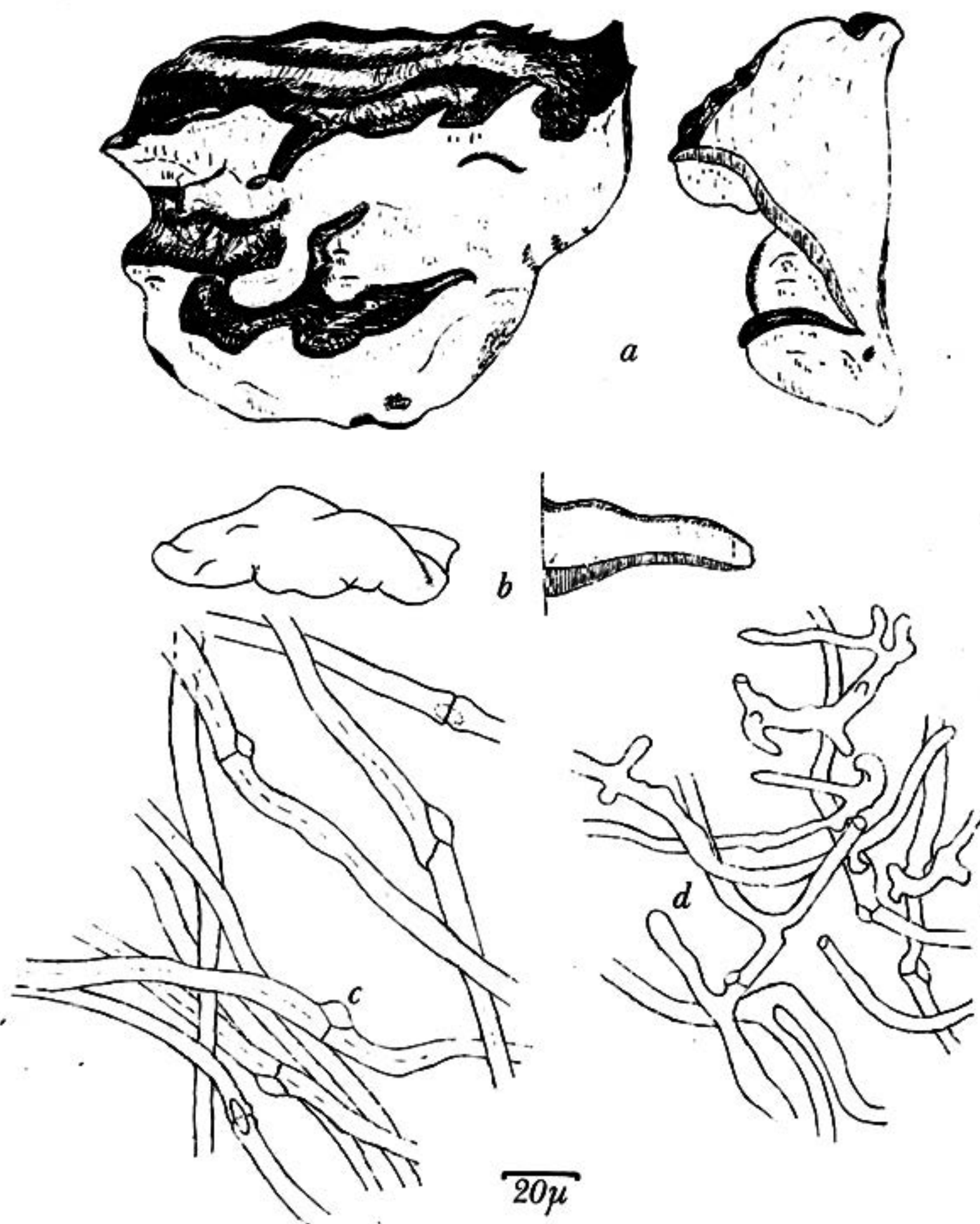

Fig.1. *Tyromyces tephroleucus*, a. vruchtlichaam ($\pm$ nat.grootte), c. hoedtrama. *Tyromyces chioneus*, b. vruchtlichaam ($\pm$ nat.grootte), d. hoedtrama.

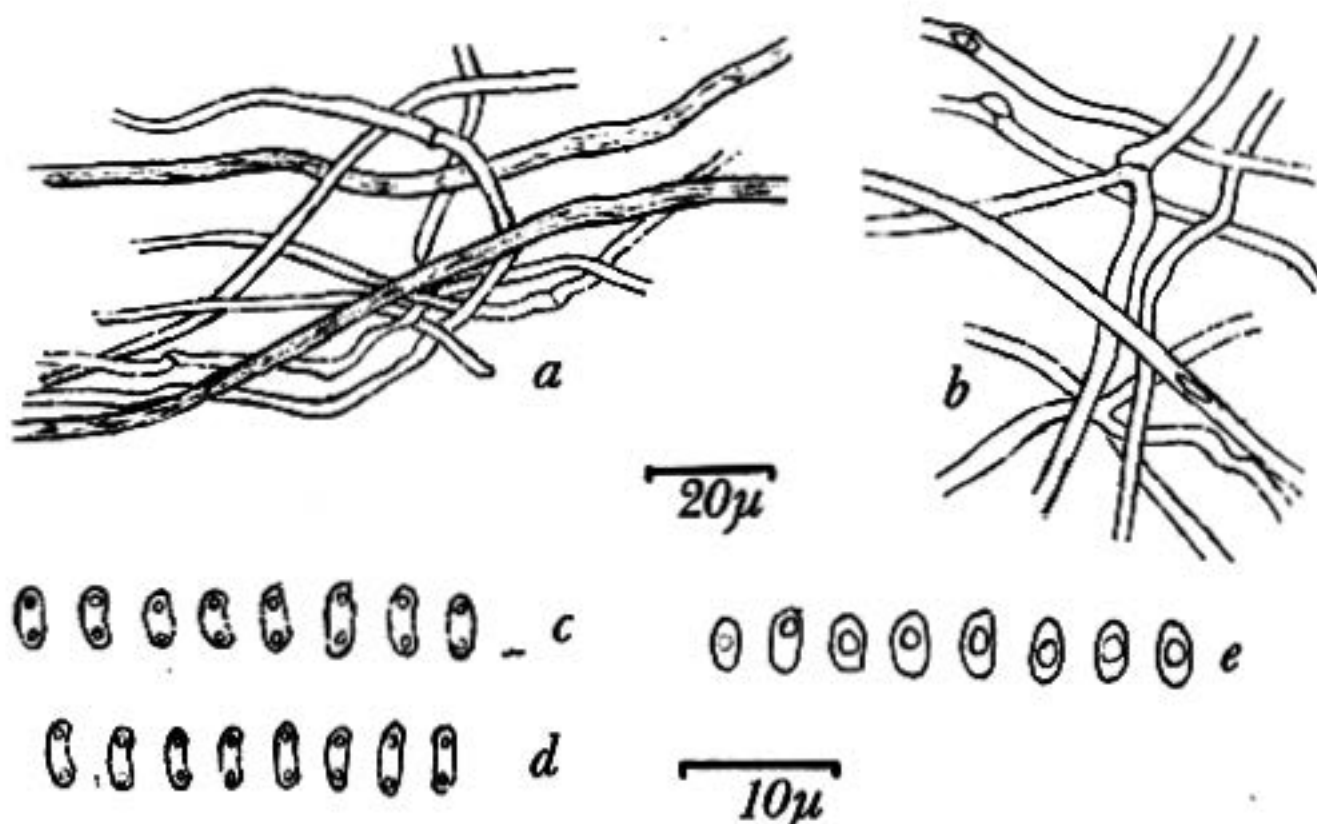

Fig. 2a. *Tyromyces chioneus*, porietrama, b. *Tyromyces tephroleucus*, porietrama, c-e. sporen, c. *T. chioneus*, d. *T. tephroleucus*, e. *T. stipticus*.

Zweden en ook in de rest van Europa zeldzaam is, is deze onnauwkeurigheid van Fries tot nu toe niemand opgevallen.

Lowe & Lombard opperen drie mogelijkheden voor de fout, die Fries heeft gemaakt: 1e. Fries kan de smaakaanduiding van zijn eerste vondst in 1821 later gewantrouwd hebben omdat hij hem wegens zijn zeldzaamheid niet weer gevonden heeft en een mild smakende soort later dan maar *P. lacteus* noemde; 2e. hij heeft de stiptische smaak van de oorspronkelijke *P. lacteus* later aan *P. stipticus* toegeschreven; 3e. hij heeft later een witte vorm van *P. tephroleucus* als *P. lacteus* beschreven.

Er zijn dus twee bitter smakende *Tyromyces*-soorten, één met ellipsoïde sporen (*T. stipticus*) en één met allantoïde sporen (*T. lacteus* s.str.).

Omdat de naam *Tyromyces lacteus* nu vergeven blijkt te zijn, moet de soort, die wij tot nu toe zo noemden, logischerwijze een andere naam krijgen. Jahn (5: 89) noemt hem *Tyromyces chioneus* (Fr.) Donk (= *T. albellus* (Peck) Bond. & Sing.).

De verschillen tussen *T. chioneus* (fig. 2) en *T. tephroleucus* zijn makroskopisch in de eerste plaats de kleuren. De eerste is wit of vuilwit en de tweede heeft altijd grijze tinten (het

afgebeelde exemplaar is een uitzondering). In de tweede plaats is het oppervlak van *T. chioneus* glad en iets transparant, daarentegen dat van de andere juist mat, vaak iets harig, en bobbelig. *T. chioneus* is een loofhoutsaprofiet; alleen Bondartsev (cf. 5: 90) vermeldt vondsten aan naaldhout. Beide veroorzaken in het hout witrot (in tegenstelling tot *T. lacteus* Fr. s.str., die bruinrot geeft). *T. tephroleucus* heb ik slechts op naaldhout aangetroffen maar hij schijnt ook wel op loofhout te groeien (5: 94).

Alleen mikroskopisch zijn beide soorten zeker van elkaar te onderscheiden. Allereerst is er verschil in de sporematen. De sporen van *T. chioneus* zijn 1,5-1,8 μ breed en die van *T. tephroleucus* 1-1,5 μ (fig. 7 en 8). Daarbij heb ik gekonstateerd, dat die van de tweede soort onder het mikroskoop duidelijker zichtbaar zijn; misschien iets dikwandiger? Het meest evidente verschil zit in hun porietrama-struktuur. Het systeem van *T. chioneus* is dimitisch, d.w.z. bestaat behalve uit dunwandige generatieve hyphen ook nog uit skelethyphen (dikwandige, gestrekte, sterk lichtbrekende en septenloze hyphen) en dat van *T. tephroleucus* is monomitisch (fig. 3 en 4). Ook hun hoedweefsels zijn van elkaar te onderscheiden: *T. chioneus* heeft dunwandige, kronkelige, onregelmatig gerangschikte hyphen, daarentegen *T. tephroleucus* dikwandige, meer parallel verlopende en minder bochtige (fig. 5 en 6).

Tijdens een ekskursie bij Echten (Dr.) op 14 sept. 1974 dacht ik de ware *T. lacteus* te hebben gevonden. Hij smaakte n.l. stiptisch en groeide op es. Helaas bleken de sporen ellipsoid te zijn, zodat ik tot mijn teleurstelling moest konkluderen, dat het slechts *T. stipticus* was, al was de standplaats uitzonderlijk (fig. 9).

Er rest mij nu nog de determineersleutel tot bovengenoemde soorten met de gewaardeerde toestemming van Dr. Jahn aan dit artikel toe te voegen.

- 1a. Sporen ellipsoid, (1,5-) 2-2,5 μ breed, met 1 oliedruppel, aan de basis schuin toegespitst (Groep *stipticus*, *guttulatus*, *floriformis*, *balsameus*).
- 1b. Sporen cilindrisch-allantoid, 1-1,5-1,8 μ breed, met 2 oliedruppels of zonder - - - - - 2
- 2a. Porietrama met skelethyphen (dimitisch), ca. 3 μ breed, hoedtrama zonder herkenbaar parallel verloop van de hyphen, maar met een wirwar van kronkelige vertakte, dunwandige hyphen. Sporen 1,5-1,8 μ breed - - - - - *T. chioneus*
- 2b. Porietrama slechts met generatieve hyphen met gespen (monomitisch). Hoedtrama met ongeveer parallel hyphen-verloop. Sporen zeer smal, 1-1,5 μ breed. - - - - - 3
- 3a. Smaak mild of zuurachtig. Witrot veroorzakend *T. tephroleucus*

3b. Smaak onaangenaam bitter. Bruinrot veroorzakend

T. lacteus s. str.

Literatuur:

1. Bourdot, H. & Galzin, A. (1927). *Hyménomycètes de France*. Paris.
2. Donk, M.A. (1933). Revision der Niederländischen Homobasidiomycetae-Aphyllporaceae.
3. Donk, M.A. (1960). The generic names proposed for Polyporaceae. - *Persoonia* 1: 173-302.
4. Jahn, H. (1963). Mitteleuropäische Porlinge (Polyporaceae s. lato) und ihr Vorkommen in Westfalen. - *Westfälische Pilzbriefe* 4: 1-143.
5. Jahn, H. (1973). Einige in West-Deutschland (B.R.D.) neue, seltene oder weniger bekannte Porlinge (Polyporaceae s. lato). - *Westfälische Pilzbriefe* 9: 81-118.
6. Lowe, J.L. & Lombard, F. (1973). On the identity of *Polyporus lacteus*. - *Mycologia* 65: 725-732.

=====

BOEKBESPREKING

=====

M. Lange - Elseviers Paddestoelengids. Bewerkt door G.D. Swanenburg de Veye. Tweede druk, 1974, 233 p., 600 afb. in kleur.

In *Coolia* 11: 2 (1964) werd de Duitse uitgave van dit boek besproken door Benjaminse; deze is ook op de tweede druk van de Nederlandse vertaling in hoofdzaken ook van toepassing.

Het stevig gebonden boek begint met een algemene, zeer beknopte inleiding. In het hoofdstukje over eetbare en giftige paddestoelen staat o.a. dat *Gyromitra esculenta* een warmtebestendig gif bevat. Het is daarom verbijsterend op pag. 38 te kunnen lezen, dat de soort eetbaar is na koken. Dit soort fouten is gevaarlijk. Na de inleiding volgt een determineertabel, die, ondanks enkele veranderingen, ook voor amateurs onbruikbaar is.

Het beschrijvende deel wijkt slechts in één belangwekkend aspect af van de eerste druk: alle in Nederland voorkomende paddestoelen zijn voorzien van een nederlandse naam, die nogal eens afwijkt van die uit de eerste druk. De namenkommissie, die hiervoor verantwoordelijk is, heeft getracht het begrip "geslacht" ook in de Nederlandse naam tot uiting te brengen (zie ook *Natura*